

SITUAȚIA LEGIONARILOR PUTNENI DUPĂ ASASINAREA LUI ION GH. DUCA

Gheorghe Miron

Asasinarea primului - ministru Ion Gh. Duca a bulversat opinia publică, deoarece în România practica asasinatului politic era, relativ, o noutate. Multe din aspectele oribilei crime au ieșit la iveală după decenii și nu sunt pe deplin elucidate nici astăzi.

În noaptea de 10 decembrie 1933, noul guvern condus de Ion Gh. Duca *, printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, a reînnoit dizolvarea Legiunii Arhanghelului Mihail - Garda de Fier, iar listele ei electorale au fost anulate.

Termenul a fost în așa manieră ales, încât Legiunea nu mai putea propune candidați sub alt nume de listă. Această măsură a fost urmată de arestarea a mii de legionari, sursele oficiale indicând cifra

---

* **Ion Gheorghe Duca** (1879 - 1933). A fost fiul inginerului Gheorghe Duca (director general al C. F. R. și directorul Școlii de Poduri și Șosele) și al Luciei Ghika. După terminarea Liceului „Sf. Sava” din București (1897), pleacă la Paris, unde își ia doctoratul în Drept (1902). A fost jurist, om politic liberal, deputat. Ministru la Culte și Instrucțiune Publică (ianuarie 1914 - ianuarie 1918 și 29 noiembrie - 12 decembrie 1918), Agricultură și Domenii (decembrie 1918 - septembrie 1919), Externe (ianuarie 1922 - martie 1926), Interne (iunie 1927 - noiembrie 1928), prim - ministru (14 noiembrie - 29 decembrie 1933). În noiembrie 1933, scoate Garda de Fier în afara legii, ceea ce i-a atras răzbunarea acesteia. A fost asasinat pe peronul Gării Sinaia, la 29 decembrie 1933, de către o echipă legionară (Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți (1916 - 1918)*, Silex. Casă de Editură, Presă și Impresariat, București, 1996, p. 169).

de 1.700 de arestări, în timp ce legionarii au pretins că au fost 18.000 de arestări ¹.

Cu ocazia arestărilor, Poliția a devastat sediile Mișcării Legionare, mai mulți membri fiind maltratați. Toate fondurile adunate pentru alegeri au fost pierdute, legionarii fiind în situația de a nu mai putea continua lupta electorală, aflându-se nu numai în imposibilitatea legală, ci și materială.

Înștiințat din timp despre cele ce aveau să urmeze, Corneliu Zelea Codreanu * a dat o Circulară prin care a cerut legionarilor să voteze cu partidele din opoziție și, în urma unui consiliu ținut în casa generalului Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul *, s-a ascuns pentru a nu fi arestat, existând și temerea, nu fără motiv, că putea fi ținta unui asasinat.

Dispariția lui Corneliu Zelea Codreanu a dus la apariția unor scenarii, unul mai fantezist decât altul. Căutat în toată țara, bănuind că ar fi deghizat în preot, țăran sau femeie, autoritățile au luat în calcul și o eventuală fugă a sa în Polonia, Germania sau Italia ².

De fapt, acesta nu părăsise Bucureștiul și, însoțit de Victor Silaghi și protejat de generalul Cantacuzino, a schimbat mai multe gazde, ajungând chiar și la o verișoară a Elenei Lupescu, soția fostului

---

¹ Armin Heinen, *Legiunea Arhanghelului Mihail - o contribuție la problema fascismului internațional*, Editura Humanitas, București, 1999, p. 241.

* **Corneliu Zelea Codreanu** (1899 - 1938). Doctor în economie, jurist, om politic, „Căpitanul” Mișcării Legionare, fondator al Legiunii Arhanghelului Mihail (1927), al Gărzii de Fier (1930) și al Partidului „Totul pentru Țară”. În noiembrie 1938 a fost asasinat din ordinul regelui Carol al II-lea (Petre Dogaru, *Casa Regală, femeile fatale, masoneria și dictatorii secolului XX*, Editura Tritonic, București, 2002, p. 17).

* **Gheorghe (Zizi) Cantacuzino - Grănicerul** (1869 - 1937). General. Descendent din familia Cantacuzinilor, distins cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul” în Primul Război Mondial. După război, înregimentat în „Liga Vlad Țepeș” (de orientare conservatoare), apoi președinte al partidului de coloratură legionară „Totul pentru Țară” (*Ibidem*, p. 22).

² Adrian Gabriel Lepădatu, *Mișcarea legionară: între mit și realitate*. Editura Cartier, București, 2005, p. 129.

deputat Cernăianu, pe care îl cunoștea din Parlament. Nu a rămas nici aici, ci s-a ascuns din nou prin diferite locuințe considerate ca „sigure”, până a ajuns la colonelul Ștefan Zăvoianu *, unde a rămas până la calmarea situației ³.

În ziua de vineri 29 decembrie 1933, regele Carol al II - lea l-a chemat pe Ion Gh. Duca la Sinaia pentru a discuta cererea liberalilor de înlocuire de la Banca Națională a lui Constantin Angelescu, un avocat, cu Alexandru Ottulescu, specialist în finanțe.

Audiența lui Duca la Peleș fusese anunțată în ziare printr-un comunicat al Palatului, cu două zile înainte de producerea ei. Prin acest anunț i s-au pus la dispoziția prezumtivului asasin data și locul faptei ⁴.

Cei care și-au asumat sarcina de a-l împușca pe Ion Gh. Duca, „pedepsire”, așa cum aveau să spună ei, au fost Nicolae Constantinescu *, Ion Caranica * și Doru Belimace *.

Nicolae Constantinescu, focșănean, licențiat al Academiei Comerciale, fusese propus cap de listă în județul Făgăraș. Arestat,

---

* **Ștefan Zăvoianu** (1883 - 1941), avocat, prefect al Poliției Capitalei (5 octombrie - 28 noiembrie 1940). După rebeliunea legionară, a fost arestat, judecat, condamnat la moarte (28 iulie 1941) și executat la Jilava (Petre Dogaru, *op. cit.*, p. 160).

³ Armin Heinen, *op. cit.*, 130.

⁴ Alex. Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România. 1821 - 1999*, vol. 3, *Cele trei dictaturi*, Editura Rao, București, 2004, p. 102.

* **Nicolae Constantinescu** a rămas, împreună cu ceilalți doi camarazi, în istoria Mișcării Legionare, drept „*Nicadorii*”, predându-se de bună voie autorităților după asasinarea premierului Ion Gh. Duca și fiind condamnați, în anul 1934, la muncă silnică pe viață. Ei au fost asasinați din ordinul regelui Carol al II-lea, împreună cu Corneliu Zelea Codreanu și „*Decemvirii*” (cei zece studenți care l-au asasinat pe Mihail Stelescu) în noiembrie 1938 (Petre Dogaru, *op. cit.*, p. 129).

* **Ion Caranica** (1907 - 1938). Licențiat al Facultății de Litere din București, legionar macedonean (*Ibidem*).

* **Doru Belimace** (1910 - 1938). Comandant legionar, descendent al unei familii renumite de aromâni din Pind, licențiat în Litere și Filosofie (*Ibidem*).

legat cu sârmă ghimpată, impulsionat și de zvonul că ar fi fost asasinat Corneliu Zelea Codreanu, a hotărât suprimarea lui Ion Gh. Duca, sperând ca astfel să răzbune desființarea abuzivă a Gărzii de Fier, torturarea și omorârea unor camarazi ai săi.

Luându-și drept complice un camarad de Făgăraș, Nicolae Constantinescu a renunțat la acesta și i-a ales pe cei doi macedoneni, Ion Caranica și Doru Belimace. Cei trei au călătorit până la Sinaia în același tren cu primul - ministru, având pistoale și petarde asupra lor, însă n-au putut să-l asasineze la sosire, deoarece Ion Gh. Duca era înconjurat de suita sa ⁵. În intervalul în care primul - ministru se afla în audiență, atentatorii au luat masa la un restaurant situat în fața hotelului „Palace”, după care și-au ocupat locurile pe peronul Gării Sinaia, în așteptarea acestuia ⁶.

Ion Gh. Duca s-a întors seara, fără să fie păzit de polițiști, așa cum ar fi trebuit. ceea ce a ușurat sarcina lui Nicolae Constantinescu, care l-a împușcat în cap, de la mică distanță, de mai multe ori. Asasinul a rămas la locul faptei, cu brațele încrucișate pe piept, așteptând să fie arestat, în timp ce complicii săi, conform înțelegerii, au fugit, urmând să se predea la București. Nicolae Constantinescu a fost arestat și dus la Ploiești, unde fusese arestat și Doru Belimace. Aici, au fost bătuți ore întregi, dar nu omorâți, poate și de teama unor noi atentate, dar mai ales pentru că procesul care urma putea fi marea șansă de a înfrânge Legiunea.

Ion Caranica a ajuns până la București, unde s-a plimbat ore în șir, așteptând să-l recunoască vreun agent de poliție și să-l aresteze. Într-un final, s-ar fi dus la locuința primului - procuror, unde s-a predat ⁷.

Regele nu a părut impresionat de moartea primului său ministru, asasinatul stârnind unele controverse, unii istorici enunțând

---

⁵ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 132.

⁶ Paul Ștefănescu, *Asasinatele politice în istoria României*, Editura Vestala, București, 2008, p. 118.

⁷ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 132 - 133.

chiar ideea unei complicități a camarilei regale sau chiar a Regelui. Suveranul nici măcar nu a venit să-l vadă pe decedat și a dispus păstrarea corpului acestuia într-o cameră de serviciu; mai mult, motivând o oarecare indispoziție, nu a participat nici la funerarii, lăsând loc interpretărilor de acest fel ⁸.

Șerban Milcoveanu, vechi legionar, a afirmat că Regele a știut despre atentat și nu a făcut nimic pentru a-l împiedica. Potrivit mărturiei acestuia, unul dintre Nicadori, Doru Belimace, în Gara de Nord, s-a destăinuit unui văr de-al său, Alexandru Tale (Tales), dezvăluindu-i scopul călătoriei la Sinaia, fără să știe că acesta era informator al Poliției.

După ce trenul în care se aflau primul - ministru și asasinii săi a plecat, Alexandru Tale a întocmit o Notă Informativă către prefectul Poliției Capitalei, Gavrilă Marinescu, „*omul de casă al Regelui*”. Cum trenul părăsise Bucureștiul și nu mai putea fi oprit de către el, Gavrilă Marinescu a cerut opinia Regelui referitor la cum să procedeze, căci competența opririi trenului era a Siguranței sau a Jandarmeriei. Regele ar fi dat ordin ca Nota să fie ținută la birou și să nu o transmită mai departe.

De la chestorul Vasile Parizianu, mâna dreaptă a lui Gavrilă Marinescu. Șerban Milcoveanu a aflat, în închisoare, că Marinescu a înregistrat Nota respectivă, dar a transmis-o după consumarea atentatului ⁹.

După producerea asasinatului, autoritățile au încercat din nou să-l aresteze pe Corneliu Zelea Codreanu, posibil pentru a-l elimina. În seara de 29 decembrie 1933, Sterie Ciumetti, secretarul personal al Căpitanului, a fost torturat de către poliție pentru a dezvălui unde se ascundea acesta, dar refuzul de a vorbi i-a adus moartea.

Arestările au reînceput în întreaga țară, în număr foarte mare, numai la Jilava fiind închiși peste 360 de legionari.

---

⁸ *Ibidem*, p. 133.

⁹ Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei românești*, Editura F. F. Press, București, 1996, p. 371 - 372.

O mare greșeală a reprezentat-o arestarea lui Nae Ionescu^{*}, la 2 ianuarie 1934, ținut în închisoare până la 7 februarie 1934, când a fost eliberat, pentru a fi din nou arestat în seara aceleiași zile și ținut la Consiliul de Război până la 15 martie 1934. Acest fapt a dus la solidarizarea studenților cu Profesorul lor, ceea ce a condus la o creștere în prestigiu a Legiunii¹⁰.

Asasinatul a produs consternare și indignare în întreaga țară. La Focșani, și-au manifestat revolta față de asasinat toate partidele politice, societățile de luptători, asociațiile profesionale, Liga Culturală, oamenii de rând, toți au „*înfierat cu hotărâre fapta criminală a odiosului asasin*”¹¹.

Prefectul județului Putna, G. Gavrilu, a transmis tuturor primarilor, printr-o Fonogramă, ordinul de a arbora pe frontispiciul tuturor instituțiilor publice steagul negru și steagul național¹².

La 30 decembrie 1933, în numele tuturor locuitorilor, prefectul a transmis doamnei Duca „*cele mai îndurerate condoleanțe pentru pierderea ilustrului Dvs. Soț. Conștienți de ireparabilul dezastru ce țara încearcă prin dispariția celui mai bun fiu al ei, rugăm pe Dumnezeu să ajute scumpa noastră patrie în aceste momente de grea încercare*”¹³.

Printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, la 30 decembrie 1939, a fost introdusă în întreaga țară cenzura presei și a oricărei

---

* **Nae Ionescu** (1890 - 1940), logician, filosof, profesor universitar, publicist. Prelegerile sale s-au bucurat de o audiență impresionantă în lumea intelectuală. A avut printre studenți și discipoli pe Eliade, Cioran, Noica, Vulcănescu. Inițial a fost sprijinitor al lui Carol al II - lea, apoi adversar. Simpatizant al Mișcării Legionare, l-a atacat de multe ori pe Rege în paginile ziarului „*Cuvântul*”, al cărui redactor - șef (1926 - 1929) și apoi director (1929 - 1934, 1938) a fost. (Petre Dogaru , *op.cit.*, p. 96).

¹⁰ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 134.

¹¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 122 / 1933, f. 22.

¹² *Ibidem*, f. 1.

¹³ *Ibidem*, f. 4.

publicații. Ziarele trebuiau să fie cenzurate de către Prefectură, iar articolele care nu corespundeau erau împiedicate să apară ¹⁴.

La 2 ianuarie 1934, în ziua înmormântării lui Ion Gh. Duca, serviciile publice au fost suspendate, magazinele închise, iar spectacolele anulate. În județ au fost luate măsuri ca la toate bisericile să se officieze Serviciul Divin în prezența autorităților civile și militare. La sate, preotul sau învățătorul, printr-o cuvântare, trebuia să evoce personalitatea dispărutului și serviciile aduse de acesta țării ¹⁵.

Faptul că toată populația județului a fost adânc impresionată de dispariția lui Ion Gh. Duca și toți au deplâns soarta sa, este arătat într-o Publicație adresată de către prefect, la 3 ianuarie 1934, cetățenilor din județ:

„Cetățeni,

Sfâșiat de durere, un neam întreg a trăit zbuciumul sufletesc al acestor zile triste, trebuind să ducă la locul de veci pe Marele Ioan G. Duca, sacrificat pentru binele Patriei. Cu moartea acestuia, Țara pierde pe cel mai bun fiu al ei în care-și pusese toată încrederea s-o salveze în aceste zile de mare primejdie. Cu prilejul ceremonialului religios al înmormântării fostului prim - ministru, am constatat că în tot județul au participat la această solemnitate tristă, plină de jale, mii de oameni, înfierând cu hotărâre și indignare fapta criminală a odiosului asasin.

În această solidarizare a majorității oamenilor de bine și buni Români, găsim alinarea suferințelor noastre din ceasul acesta și cheazășia cea mai bună că acțiunea noastră va găsi sprijinul necesar în opinia publică, ca astfel, umăr la umăr, în vremurile grele, cu toții, să doborâm orice încercare de zdruncinare a rânduiei în stat.

Aduc mulțumirile cele mai calde autorităților, tuturor partidelor, societăților de luptători, asociațiilor profesionale, Ligii Culturale, organizațiilor de tot felul și mai ales marelui public de

¹⁴ Ibidem, f. 11.

¹⁵ Ibidem, f. 7.

toate profesiunile care a participat în număr așa de însemnat la trista solemnitate a serviciului religios oficiat în tot județul.

Orașul și județul Unirii Principatelor și a jertfei pentru Unirea Tuturor Românilor va fi la înălțime și în aceste clipe covârșitor de grele ale vieții noastre istorice.

Focșănenii și putnenii, inspirându-se din pildele vrednice ale înaintașilor lor, vor activa cu toată puterea la stârpirea răului, care trebuie zăgăzuit cu ultima energie.

Prefect G. Gavriliiu, 3 ianuarie 1934”¹⁶.

Au existat și cazuri în care unii cetățeni, nu neapărat legionari, nu s-au solidarizat cu marea masă a locuitorilor.

Astfel, în comuna Vulturii, I. Nedelcu, directorul școlii din localitate, atunci când s-a oficiat slujba la biserică în memoria lui Ion Gh. Duca, a refuzat să țină o cuvântare despre cel dispărut. I. Nedelcu a participat la serviciul religios, însă nu a vrut să vorbească în fața sătenilor, motivând că nu a fost anunțat din timp. Cuvântarea a fost ținută de către preotul paroh, fără alte incidente¹⁷.

La Nămolosa, învățătorul V. Angheliescu a refuzat și el să vorbească audienței despre personalitatea lui Ion Gh. Duca, fapt pentru care Ministerul Instrucțiunii Publice „*l-a pedepsit cu cenzura pe timp de 30 de zile*”¹⁸.

Interesant este cazul istoricului Constantin C. Giurescu, șeful liberalilor georgiști din județul Putna. Prefectul a informat Ministerul de Interne, la 31 ianuarie 1934, despre presupuse legături între Giurescu și legionari. În urma cercetărilor făcute după asasinarea lui Ion Gh. Duca, potrivit Poliției, Constantin C. Giurescu a avut la Odobești o atitudine suspectă. Prefectul arăta ministrului de Interne, Ion Inuleț, că încă de la „*alegeri a purtat asupra lui un revolver în toată zona de votare (a fost chiar trimis spre cercetare la Cabl Instrucție al Tribunalului Putna) și chiar în localul de vot a amenințat*

---

¹⁶ *Ibidem*, f. 22.

¹⁷ *Ibidem*, f. 36.

¹⁸ *Ibidem*, f. 37.

cu el în dreapta și în stânga, fiind reclamat președintelui biroului, care l-a și dezarmat.

Apoi, în seara de 29 decembrie, Dl. Giurescu, însoțit de altă persoană a cărei identitate nu s-a putut stabili, a făcut o vizită lui Hristache Solomon, azi în judecata Consiliului de Războiu pentru complot contra Siguranței Statului, căruia i-a mulțumit pentru concursul ce i-a dat „Garda de Fier” în alegeri. Promisem informații că până în ziua de alegeri, în fiecare seară, indivizi din „Garda de Fier” veneau pe furiș în casa secretarului Partidului Georgist din Focșani, de unde primeau bani, instrucțiuni și manifeste.

Apoi în dimineața zilei de 30 decembrie 1933, Dl. Giurescu, apărând în piața Odobeștilor și oprindu-se să stea de vorbă cu multă lume, vorbind despre asasinat, a preferat cuvintele: „nu s-a terminat aci, asta a fost numai un început, va mai urma!” În Adjud și Focșani, Dl. Giurescu, în propaganda ce o făcea, afirma că țara românească va fi stăpânită de C. Codreanu și Gh. Brătianu. Am socotit că aceste fapte arată legături suspecte ce Dl. Giurescu a avut cu organizația „Gărzii de Fier” și e bine să fie cunoscute și de Domnia Voastră.

Se anexează și un dosar compus din 10 file. Prefect”¹⁹.

Evident este o exagerare a faptelor, făcută poate din exces de zel de către cei care întocmeau rapoartele informative ale Poliției și Siguranței, deoarece Constantin C. Giurescu numai de simpatii legionare nu putea fi bănuț. Dacă acele cuvinte prin care spunea că nu s-a terminat aici și era doar începutul, au fost într-adevăr rostite de către el, erau, poate, viziunea istoricului, care bănuia că odată începută crima politică, era greu să se oprească aici.

În ceea ce privește situația legionarilor din județul Putna, cea mai mare parte a acestora fusese arestată încă din noaptea de 10 decembrie 1933 și încarcerată la Penitenciarul Corecțional Focșani. Ținuți în frig și în condiții de igienă precară, starea de sănătate a acestora s-a deteriorat rapid, fapt confirmat și de rapoartele medicului

---

¹⁹ *Ibidem*, f. 152 - 152 verso.

Legiunii de Jandarmi Putna și de cele ale directorului Penitenciarului către Prefectură.

În urma vizitei medicale din 14 decembrie 1933, a fost descoperit un caz de scabie, iar Hristache Solomon a fost găsit suferind de amigdalită și diabet, Gheorghe Teicău de coxotuberculoză dreaptă, Constantin Botez de gripă, iar Petre Coman de pleurită dreaptă.

Pentru a preîntâmpina răspândirea bolilor la trupă, medicul a solicitat aducerea unei etuve pentru deparazitare²⁰. La intervenția doctorului Faur, prefectul a aprobat internarea în spital, pe cheltuiala lor și sub pază sigură, a preotului Vasile Boldeanu și a lui Ștefan Lupu, primul suferind de flegmon amigdalian stâng, iar celălalt de bronșită generalizată și pleurită stângă²¹.

La 16 decembrie 1933 au fost eliberați din închisoare legionarii: Pompiliu Stoenescu, Neculai Canțiș, Ion Mucenic și Vasile State²².

La 23 decembrie 1933, după ce a examinat fișa medicală a preotului Boldeanu și a aflat că era în convalescență, prefectul a comunicat conducerii Penitenciarului următoarele: *„Având în vedere că biserica din Bahne, Sf. Dumitru, nu are preot să officieze slujba de sfințele sărbători ale Nașterii Domnului, cum și faptul că Cucernicia sa nu mai inspiră multă temere, vă rugăm a dispune eliberarea sa”*²³.

La scurt timp au fost eliberați din închisoare absolut toți legionarii, pentru ca după câteva zile, în urma asasinării primului - ministru, să fie iarăși arestați.

La Focșani, cu ocazia percheziției efectuate asupra inginerului Ion Blănaru cu ocazia arestării acestuia, a fost confiscată o listă care cuprindea numele a 125 de legionari din județ și, cum Nicolae Constantinescu era focșănean, autoritățile bănuiau că și organizația de

---

²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 116 / 1933, f. 160.

²¹ *Ibidem*, f. 164 - 165.

²² *Ibidem*, f. 168.

²³ *Ibidem*, f. 182.

aici ar fi implicată. Această listă a stârnit suspiciuni polițiștilor, căci avea „*în spațiile albe o criptogramă ce nu putea fi descifrată cu ochii liberi*”²⁴ și a fost trimisă Siguranței Generale din București pentru a fi decriptată și a se descoperi eventuala implicare a organizației locale în atentat.

Ipoteza Poliției a fost desființată de către Siguranța Generală din București, care la 27 ianuarie 1934, arăta că „*pe cele patru fețe ale hârtiei existau urme de scriere inversată, așa - zisă prin filigranare, produsă întâmplător, hârtia comercială aflându-se dedesubtul unei alte hârtii pe care s-a scris ceva. Supunându-se la acțiunea razelor ultraviolete nu s-au putut descifra decât vreo 20 de cuvinte*”²⁵.

La 4 ianuarie 1934, doctorul N. Atanasiu a efectuat o inspecție medicală la Penitenciarul din Focșani, fiind îngrozit de ceea ce a găsit aici. Faptul că numărul legionarilor închiși aici, împreună cu deținuții de drept comun, era de aproape 300 de persoane, condițiile fiind extrem de precare, l-a făcut pe doctor să se teamă de izbucnirea unei epidemii, mai ales că în oraș se înregistra deja un caz de tifos exantematic. Infiriera nu avea nici măcar un singur medicament, vată nu exista, iar în lipsa substanțelor antiseptice nu se putea face un pansament. Igiena corporală a deținuților era inexistentă, căci dușurile nu aveau nici măcar apă rece, robinetele fiind deteriorate. În interesul sănătății publice, doctorul a cerut ca dușurile să fie reparate de urgență, iar lipsa de fonduri invocată de către conducerea Penitenciarului nu mai constituia o scuză deoarece mulți deținuți au fost depistați, deja, cu păduchi. În aceste condiții izbucnirea unei epidemii de tifos exantematic, care să afecteze locuitorii orașului, nu era exclusă.

De asemenea, trebuiau cumpărate cel puțin 100 de rogojini și 50 de paturi, dușumeaua trebuia opărită, paturile erau pline de ploșnițe și toate camerele aveau nevoie de dezinfecție. Cele două dormitoare în care se găseau încarcerați membrii și simpatizanții Legiunii erau prea

---

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. I 10 / 1934, f. 4.

²⁵ *Ibidem*, f. 117.

mici, fiecare deținut având dreptul, conform normelor, la zece metri cubi de aer, ceea ce nu se putea asigura, iar la unul dintre dormitoare căzuseră bucăți din tavan, punând în pericol viețile celor închiși aici.

Doctorul N. Atanasiu a cerut primului - procuror al Tribunalului Putna să intervină la Direcția Generală a Închisorilor „*pentru a se da cele necesare spre a se putea executa cele cerute, fiind în interesul general al sănătății publice*”²⁶.

Numărul mare al legionarilor închiși la Focșani l-a determinat pe prefectul județului Putna să ceară Legiunii Mobile de Jandarmi să trimită 12 soldați și un gradat pentru a întări paza²⁷, mai ales „*având în vedere starea de spirit ce domnește în acest penitenciar și gândindu-ne la eventualitatea unui atac din afară*”²⁸.

Cifra crescută a legionarilor din Penitenciarul de la Focșani este confirmată și de faptul că, într-o singură zi, 14 ianuarie 1934, 48 de arestați au primit permisiunea de a vorbi cu rude sau prieteni de-ai lor²⁹.

Pe lângă legionarii locali, au mai fost aduși 18 din Buzău și unul din Vaslui, fapt ce l-a determinat pe prefect să solicite ministrului de Interne „*să nu se mai trimită absolut nici un legionar, arestul fiind arhiplin și paza cu totul insuficientă față de numărul lor*”³⁰.

Condițiile inumane în care erau închiși membrii și simpatizanții Legiunii erau descrise într-un Memoriu adresat primului - procuror de către 70 dintre aceștia:

„D-le Prim - Procuror,

Ne aflăm în penitenciarul local, arestați și deținuți ilegal de 11 zile, fără ca până astăzi să se fi procedat la vreo cercetare de către organele judiciare, singurele competente a dispune libertatea noastră.

---

²⁶ *Ibidem*, f. 43.

²⁷ *Ibidem*, f. 8.

²⁸ *Ibidem*, f. 39.

²⁹ *Ibidem*, f. 30.

³⁰ *Ibidem*, f. 32.

Un număr de 20 dintre noi sunt grav bolnavi, refuzându-li-se orice asistență medicală, cu insistență cerută de noi, iar restul ne aflăm cu grave afecțiuni pulmonare.

Hrana și igiena sunt imposibil de a fi descrise. Ni se servește o mâncare insuficientă, sub limita chiar a necesităților omenesti și locuim în două camere, câte 40 de suflete în fiecare cameră, într-o mizerie de nedescris, plini de păduchi. Suntem, pe lângă cele de mai sus, în pericol de a fi uciși de către bucățile de plafon care se surpă peste capetele noastre.

Prin direcția închisorii am înaintat Dvs. încă o cerere, solicitând să ordonați cele legale, dar fără vreun rezultat până în prezent.

Considerând starea disperată în care ne aflăm ca imposibilă de a mai putea fi suportată, cum și faptul că noi ne socotim sub imperiul Constituției și celorlalte legi de garantare a libertății, siguranței și sănătății noastre, vă rugăm să dispuneți de urgență cercetarea celor reclamate de noi, dând sancțiunile legale celor vinovați. Ceea ce se săvârșește acum contra noastră este o tentativă de asasinat în masă, pe care domnia voastră o puteți împiedica prin luarea măsurilor legale”³¹.

La 15 ianuarie 1934, preoții Vasile Boldeanu, Nicolae Pogan și Ștefan Marcu s-au adresat Protoieriei Județului Putna, solicitând acesteia să intervină pentru eliberarea lor, deoarece erau închiși pe nedrept și supuși unui regim de exterminare. Preoții se plâneau că „de treisprezece zile am fost răpiți din sânul familiilor noastre, de la îndatoririle noastre de preoți și încarcerați în celulele închisorii Centrale fără să ni se spună nici până astăzi vina pentru care ni s-a răpit libertatea și ni s-a impus un regim așa de aspru, ca celor din urmă ticăloși și răufăcători.

Vă rugăm, Prea Cucernice Părinte Protoiereu, a interveni pe lângă Dl. Prefect de Putna și Dl. Prim Procuror, să curme acest

---

³¹ *Ibidem*, f. 90 - 90 verso.

năcaz, acest abuz ce se petrece cu noi, spre ruinarea sănătății și dărâpănarea răbdării noastre.

*Atâta vreme cât nu ni se poate aduce nici o învinuire, iar noi nu suntem vinovați cu nimic, credem că e o mare scădere a prestigiului preoțesc, starea și regimul la care suntem supuși aici”*³².

În aceeași zi, Nicolae Butnaru, parohul din Satu - Nou, s-a adresat și el Protoieriei Județului Putna pentru a interveni în favoarea sa. Acesta informa că nu a făcut niciun fel de politică și nici nu și-a îndemnat credincioșii să adere la vreo anumită organizație, „*ci am stat rezervat, văzându-mi de datoria mea preoțească*”³³. În favoarea sa au intervenit și enoriașii, care au trimis o delegație prefectului, susținând nevinovăția acestuia.

Preotul Nicolae Butnaru a fost acuzat că făcea parte din Garda de Fier și, mai mult, pe lângă faptul că ar fi format un cor bisericesc numai din legionari, cu prilejul slujbei oficiate în ziua de Sfântul Ștefan ar fi făcut și o paralelă între martiriul Sfântului și cel al Gărzii.

După cinci zile de temniță, „*nemaiputând a mai suporta asperitățile și chimul sufletesc, că umii preot deținut i se știrbește neînchipuit de mult din demnitatea sa sacerdotală, știut fiind că sunt strein de orice vină mi s-a imputat de cei trei martori mincinoși din sat, care au făcut declarații mincinoase*”³⁴, preotul a cerut protoiereului să intervină pentru a obține eliberarea sa. Drept urmare, protoiereul Ioan V. Pascu s-a adresat atât prim - procurorului Tribunalului Putna și prefectului județului, cât și Episcopiei Romanului, cărora le-a prezentat situația celor patru preoți.

La 17 ianuarie 1934, Ioan V. Pascu, în urma răspunsului primit de la autoritățile locale, care și-au declinat competența în ceea ce-i privea pe cei patru preoți, arătând că soarta lor depinde de Ministerul de Interne, a cerut ajutorul episcopului de Roman, „*pentru curmarea suferințelor lor, căci ei se plâng de tratamentul aspru ce li*

---

³² *Ibidem*, f. 55.

³³ *Ibidem*, f. 58.

³⁴ *Ibidem*, f. 58 verso.

se aplică, care le periclitează sănătatea și-i împiedică de la îndatoririle lor pastorale”³⁵.

Episcopului de Roman i se solicita „să mijlociți și Prea Sfinția Voastră, atât către autoritățile locale, cât către și Ministerul de Interne ca să elibereze preoții arestați, întrucât din declarațiile lor și din activitatea lor nu merită tratamentul la care sunt supuși, iar lumea creștină, preoții și poporul sunt, față de starea lor, profund impresionati și întristați”³⁶.

Două zile mai târziu, episcopul Lucian a cerut prefectului, fiind sigur de nevinovăția preoților, ca aceștia să fie cercetați cât mai grabnic, sperând, astfel, că situația lor se va clarifica, iar ei se vor putea întoarce la îndatoririle lor pastorale³⁷.

La 22 ianuarie 1934, ca urmare a acestor intervenții, preotul Butnaru a fost eliberat, însă, în privința celorlalți trei, prefectul a răspuns episcopului de Roman că „până acum nu s-a putut dispune punerea în libertate, întrucât notele ce posedă Siguranța Generală a Statului în privința activității ce au desfășurat, sunt defavorabile”³⁸.

Tot atunci, un număr de 21 de legionari de la Penitenciarul Focșani au cerut să fie puși în libertate însă, Chestura Focșani a considerat, la 27 ianuarie 1934, că doar trei persoane, Ion Busuioc, comerciant din Odobești, Alex Dima, comerciant din Adjud și Coman I. Petrea, agricultor din Sascut, puteau fi eliberate.

Prefectul județului Putna a fost de acord cu acest lucru, căci „toate aceste trei persoane nu au avut o activitate dintre cele pronunțate, declară că s-au aflat în eroare în privința scopurilor urmărite de Garda de Fer și garantează atât ei cât și familiile lor o perfectă conduită”³⁹.

---

³⁵ Ibidem, f. 77.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, f. 76.

³⁸ Ibidem, f. 78.

³⁹ Ibidem, f. 102.

Alții au fost mai puțin norocoși. Este cazul lui Gheorghe Găițescu și al lui Victor Filoti, funcționari ai Primăriei Orașului Focșani, arestați pentru apartenență la Mișcarea Legionară, și pentru care chiar primarul va cere eliberarea lor, „*ca serviciul să nu sufere*”⁴⁰, însă prefectul nu a fost de acord⁴¹.

Prefectul de Putna a cerut cercetarea situației a doi studenți ai Politehnicii din Timișoara, Eugen I. Manolescu și N. Manoilescu, arestați la Focșani, arătându-se surprins de apartenența acestora la legionarism, căci „*se văd a fi elemente studioase, unul dintre ei fiind șef de promoție*”⁴².

Mulți dintre cei închiși, foarte tineri și speriați de condițiile de încarcerare, s-au desolidarizat de Mișcare, în speranța că vor fi eliberați. Octavian Bițu, minor, domiciliat în Panciu, s-a adresat prefectului pentru a fi eliberat, arătând că i-a simpatizat pe legionari deoarece considera că reprezentau o mișcare naționalistă. Acesta și-a schimbat părerea despre legionari „*în urma asasinatului odios făptuit contra unui Prim Ministru*”⁴³, arătând că „*nu mai pot adera sub nici o formă la această mișcare extremistă (...) mă voi supune tuturor sfaturilor părințești dela care nu mă voi abate și declar prin prezenta că mă desolidarizez complectamente de membrii fostei organizații „Garda de Fier”*”⁴⁴.

Tomîță Ștefan, focșănean în vârstă de 24 de ani, căsătorit, de meserie tipograf, a declarat prefectului că nu a fost membru activ al Gărzii de Fier, ci doar simpatizant, până la data asasinării primului - ministru. El s-a dezis de tot ceea ce crezuse până atunci și a cerut să fie eliberat: „*Toate acestea nu le-am înțeles și nici nu le voi aproba vreodată, fiind gesturi de natură anarhică și deci executate de cei ce nu sunt buni români. Ori cum subsemnatul sunt un bun român și din*

---

⁴⁰ *Ibidem*, f. 2.

⁴¹ *Ibidem*, f. 3.

⁴² *Ibidem*, f. 30.

⁴³ *Ibidem*, f. 117.

⁴⁴ *Ibidem*.

cauza tinereții m-am lăsat furat de acest curent care mi se părea că este un ideal național și pentru care am vrut să lupt pentru binele țării ca și alți membri ai altor partide politice. Astfel fiind realitatea Domnule Prefect, vă rog a lua în considerație cele declarate mai sus, precum și că subsemnatul mă desolidarizez complectamente de membrii fostei organizații „Garda de Fier”, de care nu mă voi mai ocupa niciodată, pentru care cu onoare vă rog să bine-voiși a interveni pentru liberarea mea din Penitenciarul Focșani”⁴⁵.

Aurel Neculai s-a adresat și el prefectului, la 23 ianuarie 1934, cerând să fie eliberat, însă a făcut greșeala de a-i aminti de presupuse legături ale fiului acestuia cu Garda de Fier: *„După 26 de zile de pușcărie, cu plămânii măcinați de cea mai cumplită mizerie din câte se pot întâlni în viața aceasta pământească, vă trimit rândurile acestea, cu rugămintea profundă de a le cerceta. Considerând că prin această atitudine nu am abdicat dela comandamentele demnității tinerești, pe care sunt sigur că Dvs. primul le veți aprecia, încerc să conturez realitatea această funebră - faza între viață și moarte. Între milioanele de vieți, strivirea uneia nu înseamnă nimic, iar eu țin mai puțin la restul vieții mele de tânăr chimuit în pușcăria aceasta în rând cu alți tineri nevinovați. Scoțând existența mea de pe planul general al situației prezente, îmi permit să plasez această a mea atitudine în raza sufletului Dvs. și sentimentelor Dvs. părintești. Aveți un fiu care se zice că n-ar fi străin de „Garda de Fier”, iar mama mea mă are pe mine. (...) Am nevoie de un tratament serios și imediat, altfel mă voi stinge odată cu primăvara”⁴⁶.*

Ion Busuioc, comerciant din Odobești, a recunoscut că a fost înscris în Garda de Fier, însă nu ar fi luat parte la întruniri și nici nu ar fi uneltit pentru răsturnarea ordinii în Stat. După mai bine de o lună de închisoare, acesta a declarat că *„nici cu gândul nu mai pot fi alături de cei ce compun partidul Gărzi de Fier și mă desolidarizez cu totul de*

---

⁴⁵ *Ibidem*, f. 133.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 127.

ideile și persoanele ce o compun”⁴⁷, solicitând prefectului să-l pună în libertate, mai ales că era și bolnav.

Pentru Ion Busuioc au intervenit și câțiva comercianți și proprietari din Odobești, care s-au adresat prefectului, arătându-i că în urma mai multor vizite făcute celui închis, s-au convins că acesta este sincer și regretă înscrierea sa în Garda de Fier și nu dorește să mai facă niciun fel de politică în viitor. Convinși că nu mai avea nicio legătură cu legionarii, aceștia s-au oferit în fața prefectului „*să-l luăm pe a noastră răspundere morală și materială și vă rugăm să binevoiți a dispune eliberarea lui pe comptul și garanția noastră, obligându-ne în mod solidar a aduce la cunoștința autorităților orice abatere a lui de la obligațiunile care și le-a luat în scris prin cerere*”⁴⁸.

Drept urmare, prefectul a fost de acord cu eliberarea lui Ion Busuioc⁴⁹.

În luna februarie 1934 au început să fie eliberați din închisoare mai mulți deținuți legionari, fapt ce a determinat ca garda militară de la Arestul Central să fie ridicată, iar paza să se facă doar cu gardienii existenți.

La 22 februarie 1934, prefectul era informat despre comportamentul inadecvat al unor legionari eliberați din închisoare, Vasile Simionescu, cântăreț bisericesc în Sascut și Vasile Teicău, funcționar la Judecătoria Sascut. Ajunși acasă, prima lor grijă a fost să ia contact cu aderenții lor, pe care i-au informat despre regimul la care au fost supuși în închisoare, spunând că s-au bucurat de libertatea de a se manifesta, permițându-li-se să discute între ei, să intoneze cântece naționaliste și să-i convingă pe alții despre triumful cauzei lor.

Prefectul era informat că „*acest fapt a produs o profundă nedumerire și o legitimă îngrijorare în opinia publică, mai ales văzând că Vasile Simionescu și-a reluat postul în primire, deși față de ordinele date de Ministerul de Interne, se știa că toți acei cari au*

---

⁴⁷ *Ibidem*, f. 166.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 167.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 102.

activat în organizația Gărzei de Fier fiind funcționari publici, vor fi îndepărtați din serviciu, iar individul Vasile Teicău solicită din nou postul de la Judecătoria pe care l-a avut”⁵⁰.

Față de atitudinea afișată de cei doi, primarul comunei Sascut a cerut prefectului ca aceștia să nu mai fie primiți la serviciu, „aceasta și ca satisfacție morală pentru opinia publică care și așa a dat sentință de condamnare a acestora, declarându-i ca pe cei mai odioși criminali”⁵¹.

La 17 martie 1934 s-a deschis procesul Gărzii de Fier în fața Consiliului de Război al Corpului 2 de Armată, după ce, cu două zile mai devreme, Corneliu Zelea Codreanu se predase autorităților. Prezența printre inculpați a generalului Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul a impus ca tribunalul să fie alcătuit din cinci generali. Procuror era generalul Constantin Petrovicescu, care se va înscrie și el în Mișcare și, peste ani, unul dintre pilonii regimului național - legionar. Fapt unic în istoria proceselor de la noi, procurorul acuzării a părut mai curând că îi apără pe acuzați⁵².

Numeroși politicieni au depus mărturie în favoarea Legiunii și au arătat instanței ilegalitatea dizolvării ei, printre care amintim pe Constantin Argetoianu *, Iuliu Maniu *, Ion Mihalache * și Gheorghe

---

⁵⁰ *Ibidem*, f. 180.

⁵¹ *Ibidem*, f. 180 verso.

⁵² Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 138.

* **Constantin Argetoianu** (1871 - 1952). Jurist, diplomat, om politic, președintele Partidului Agrar (fondat în 1932), deputat, senator. Ministru la Justiție (ianuarie - martie 1918), Finanțe (martie - iunie 1920 și 1931 - 1932), Interne (iunie 1927 - noiembrie 1928), Industrie și Comerț (10 februarie - 30 martie 1938), prim - ministru (28 septembrie - 23 noiembrie 1929), Externe (28 iunie - 4 iulie 1940), membru al Consiliului de Coroană (din martie 1938). În noiembrie 1940 este arestat de legionari, dar reușește să scape. Moare în închisoarea comunistă de la Sighet (Petre Dogaru, *op. cit.*, p. 24).

* **Iuliu Maniu** (1873 - 1953). Jurist, om politic național - țărănist, membru de onoare al Academiei Române. Președinte al Consiliului Dirigent al Transilvaniei (1918 - 1920), președinte al Partidului Național Român

Brătianu * Alexandru Averescu * a declarat în fața judecătorilor că nu-l credea pe Corneliu Zelea Codreanu capabil de complot împotriva lui Ion Gh. Duca⁵³.

În rechizitoriul final al generalului Constantin Petrovicescu * s-a cerut pedepsirea aspră a atentatorilor, achitarea celorlalți inculpați,

---

(1918 - 1926) apoi al Partidului Național - Țărănesc (1930; 1937; 1947). Prim - ministru (noiembrie 1928 - iunie 1930; iunie - octombrie 1930; octombrie 1932 - ianuarie 1933). Arestat în anul 1947, a fost judecat și condamnat la închisoare pe viață. Moare în închisoare (*Ibidem*, p. 27).

* **Ion Mihalache** (1881 - 1963). Învățător, om politic. Fondatorul Partidului Țărănesc (1918), președinte al Partidului Național-Țărănesc (1933 - 1937), deputat. Ministru al Agriculturii și Domeniilor (decembrie 1919 - martie 1920; noiembrie 1928 - octombrie 1930), de Interne (octombrie 1930 - aprilie 1931; august 1932 - ianuarie 1933). În opoziție față de regimul antonescian, apoi, după 23 august 1944, față de stalinizarea României. A fost arestat, judecat și condamnat (1947) de către autoritățile comuniste la detenție pe viață. A murit în închisoare (*Ibidem*).

* **Gheorghe Brătianu** (1898 - 1953). Profesor universitar, istoric, membru al Academiei Române, om politic liberal, deputat. Între anii 1947 - 1950, comuniștii i-au fixat domiciliul forțat. Arestat, deținut fără a fi judecat (1950), moare în închisoare în împrejurări incomplet elucidate (*Ibidem*, p. 28).

* **Alexandru Averescu** (1859 - 1938). Mareșal al României, strateg, om politic și om de Stat, conducătorul Ligii Poporului (1918), devenită în anul 1920 Partidul Poporului. Membru al Academiei Române. General și ministru de Război (martie 1907 - martie 1909), șeful Marelui Stat Major (1912 - 1913). Învingător la Mărășești (iulie 1917), prim - ministru și ministru de Interne (martie 1920 - decembrie 1921), ministrul Industriei și Comerțului (noiembrie 1920 - decembrie 1921), prim - ministru (martie 1926 - iunie 1927) și ministru al Finanțelor (din martie 1927), ministru secretar de Stat, membru în Consiliul de Coroană (din martie 1938), (*Ibidem*, p. 46).

⁵³ Armin Heinen, *op. cit.*, p. 244.

* **Constantin Petrovicescu** (1883 - 1949). general, comisar regal (1934), în procesul fruntașilor Gărzii de Fier, ține un rechizitoriu în favoarea acuzaților, fiind, în opinia lui Horia Sima, în raporturi discrete cu Mișcarea Legionară. Ministru secretar de Stat la Departamentul Afacerilor Interne (14 septembrie 1940 - 19 ianuarie 1941). Judecat și condamnat (iunie 1941) pentru că i-a înarmat pe legionari în timpul rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941. La 23 august 1944 se găsea în închisoare, ispășindu-și sentința. A fost

cu excepția lui Corneliu Zelea Codreanu și a lui Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul, a căror pedeapsă o lăsa la latitudinea completului de judecată.

La 5 aprilie 1934, la sfârșitul procesului asasinării primului - ministru. în care, pe lângă atentatori, fusese inculpată întreaga conducere legionară. Tribunalul militar i-a condamnat pe Nicadori la muncă silnică pe viață, restul fiind achitați ⁵⁴.

Asasinatele politice aveau sa culmineze în 1938 cu asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu și replica legionara dată prin executarea lui Armand Călinescu la 21 septembrie 1939 și a peste 60 de foști demnitari carliști în noaptea de 26 / 27 noiembrie 1940.

---

condamnat în „*Procesul Antonescu*” la detenție grea pe viață și moare în zarca comunistă de la Aiud (Petre Dogaru, *op. cit.* p. 363).

⁵⁴ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 138 - 139.